

A népművészet táncos mesterei

A népművészet táncos mesterei

Európai Folklor Központ
Hagyományok Háza
MTA Zenetudományi Intézet
Budapest, 2001

Összeállította és szerkesztette
Felföldi László és Gombos András

A szerkesztők munkatársai
Szökéné Károlyi Annamária és Pálffy Gyula

A fotókat válogatta
Gombos András

Az életrajzokat írták
Albert István, Felföldi László, Gombos András, Halmi Zoltán, Karácsony Zoltán,
Keszler Mária, Kiss Gáborné, Kiss Sára, Kóka Rozália, Martin György, Ratkó Lujza
és Varga Sándor

Térkép
Agócs Gergely és Szőke László

A képanyagok technikai előkészítése
Kiss Gábor és Berán István

Tipográfia és tördelés
Pusztai János

Támogatók
Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok,
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

© Európai Folklor Központ,
Hagyományok Háza,
MTA Zenetudományi Intézet
2001

Felelős kiadó: Kelemen László/Hagyományok Háza

ISBN 963 00 5106 0

Tartalom

Gombos András — A „Népművészet Mestere” cím	
A tehetséges paraszti előadók és alkotók kitüntetése Magyarországon	7
Bevezető	7
I. A „Népművészet Mestere” cím keletkezésének története	8
a) Előzmények	8
b) A cím létrehozása és törvény formájában való közzététele	9
c) A díjak kiadásának mechanizmusa	10
d) A díjazottokról	10
II. A népművészet táncos mesterei és a hagyományos kultúra	11
III. A népművészet táncos mesterei és a folklór revival mozgalmak	12
IV. A népművészet táncos mesterei és a néptánc kutatás	14
V. Nemzetközi párhuzamok	15
Irodalom	17
Mellékletek	18
1. 1040/1953. (VIII.18.) számú minisztertanácsi határozat „A népművészet mestere” kitüntető cím és jelvény létesítéséről	18
2. 1045/1980. (XI.18.) Minisztertanácsi határozat a „Népművészet Mestere” kitüntető címmel és jelvényrel kitüntetettek kivételes nyugellátásáról	18
3. 12/1991. (VIII. 6.) MKM rendelet augusztus 20-a, az államalapító Szent István ünnepe alkalmából a művelődési és közoktatási miniszter által adományozandó kitüntető díjakról	19
4. 3/1999. (II. 24) NKÖM rendelet 15. §	20
5. A „Népművészet Mestere” díj oklevele	21
6. A népművészet táncos mesterei 1953–2000.	22
7. A néptánc adatokat tartalmazó legjelentősebb gyűjtemények ismertetése	23
8. Térkép a népművészet táncos mestereinek származási helyeiről	26
A népművészet táncos mesterei – Adattár	27
Ács György 29; Barna István 31; Bíró Lajosné 33; Boldog István 35; Gy. Bóli János 37; Botás Pál 39; Buha György és Buha Györgyné 41; Bulyáki Gergely 43; Cselik Mária 47; Csombor Endre és Csombor Endréné 49; Darabos Ambrus 53; Darabos Sándorné 55; ifj. Fekete János 57; Fekti József 61; Földesi János 65; Fülöp Ferenc (Decs) 67; Fülöp Ferenc (Marosbogat) 71; Gál György 75; Holecz Istvánné 77; Horpácsik János 79; Horváth János 83; Jakab József 85; Jaskó István 89; Józsa Gergely 91; Kardos István 93; Karsai Zsigmond 95; K. Kovács János 99; Mares György 101; Molnár Lajos 103; Nyisztor György 105; Orosz Sándor 109; Progli Ferenc 111; Pünkösöd István 113; Rideg Ferencné 115; Rostás Ferenc 117; Sebestyén Ferenc 119; Seregi István 121; Streer Tamásné 115; Szabó Péter 127; Szappanos Lukács 131; Szentes Varga Ferenc 133; Szuromi Péter 135; Ulicza Jánosné 137; Varga József és Varga Józsefné 139; Vén Ferenc 141; Vincze Ferenc 145.	

IFJ. FEKETE JÁNOS

(sz. 1927)

Legényes

Borbély Jolán felvétele, 1969.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 23 729.

Ifj. Fekete János 'Poncsa' 1927. szeptember 18-án született a Kolozs megyei Bogártelken egy jó táncos család második gyermekeként. Táncstudását családi örökségül kapta. Nagypapa legényes közben sántult meg. Édesapja id. Fekete János (1909–1995) még 85 évesen is aktív táncos volt, az MTA Zenetudományi Intézet három táncfilmjén szerepel. Ifj. Fekete János gyermekei János és Katalin szintén táncosok, ők két filmen láthatók. Ifj. Fekete János a kalotaszegi táncagyomány kiváló ismerője, a kalotaszegi legényes táncosoknak a magyarvistai Mátyás István, a györgyfalvai Jaskó István az inaktelki Kalló Ferenc mellett egyik legkiválóbb egyénisége. Az elmúlt évtizedek során (1962 óta) táncáról hét alkalommal készült filmfelvétel, amelyek az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában találhatóak. A tánckutatóknak és a tanulni vágyó táncosoknak mindig szívesen rendelkezésére állt. Több alkalommal járt Budapesten is, legelőször édesapjával együtt 1944. augusztus 20-án a bogártelki Gyöngyösbokrétá tagjaként. Ifj. Fekete János nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kalotaszegi táncok s elsősorban a legényes ilyen széles körben ismert Magyarországon és szerte a világban. Nagy szerepe van abban, hogy a tudományos kutatás a kelet-közép-európai individuális, rögtönzött táncok alkotásmódját, szerkezetét ilyen mértékben megismerhette. 1997-ben kapta meg a *Népművészet Mestere* címet.

Dokumentumok az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában:

Kézirattár: AKT 1415., 1451.

Filmtár:

Ft. 513. **Bogártelke (Kolozs m.) – Băgara (Románia).** Gyűjtők: Borbély Jolán, V. Böröcz Gabriella, Vásárhelyi László. Gyűjtés ideje: 1962. VIII. 22. (A film kiegészítő részei Martin György hagyatékában 8 mm-es filmen.)

Hangzóanyag: Mgt. 1537/B. (jk. 121.)

Ft. 513. 1. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tít. 216. **Megjelenés:** Martin György: *Magyar táncipusok kelet-európai kapcsolatai*. 1964. MTA I. Osztályának Közleményei, 67–96. Budapest; Martin György: *Egy erdélyi férfitánc szerkezeti sajátosságai*. MTA Nyelv- és Irodalom Osztályának Közleményei 23. (1966) 201–219.

Ft. 513. 2. Legényes. Táncolta: Fekete János. **Táncírástár:** Tít. 344.

Ft. 542. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Fekete János udvara. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Martin György, Tótszegi Károly, Mátyás István. **Gyűjtés ideje:** 1963. XII. 28. **Hangzóanyag:** Mgt. 1705 (jk. 132.), AP 7194. (A film kiegészítő részei Haáz Sándor tulajdonában 8 mm-es filmen, Marosvásárhelyen).

Ft. 542. 10.; 13. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 294.; Tit. 295.

Ft. 542. 19. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János.

Ft. 637. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Budapest – Margitszigeti Szabadtéri Színpad. **Gyűjtők:** Berkes Eszter, Borbély Jolán, Lányi Ágoston, Martin György, Sztanó Pál, Víg Rudolf. **Gyűjtés ideje:** 1968. VII. 28. **Hangzóanyag:** Mgt. „R” 2815 (jk. 234.), AP 6595., 6597.

Ft. 637. 1. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 315.; Tit. 1193. **Megjelenés:** *Magyar Néprajz VI.* Népzene–néptánc–népi játékok. Dömötör Tekla (főszerk.) Budapest, 1990. 11. sz. tánc.

Ft. 637. 2–3.; 10. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János.

Ft. 637. 4.; 6. Lassú csárdás és szapora. Táncolták: ifj. Fekete János és Fekete Jánosné Fekete Katalin.

Ft. 637. 5.; 8. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit. 316–317.

Ft. 637. 7. Legényes friss csárdásba „Csabogár”. Táncolták: ifj. Fekete János és Fekete Jánosné Fekete Katalin.

Ft. 637. 9. Lassú és friss csárdás. Táncolták: ifj. Fekete János és Fekete Jánosné Fekete Katalin.

Ft. 688. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Fekete János udvara. **Gyűjtők:** Borbély Jolán, Kallós Zoltán, Martin György. **Gyűjtés ideje:** 1969. IV. 10. **Hangzóanyag:** Mgt. 2022–2023 (jk. 170.), AP 7572–73.

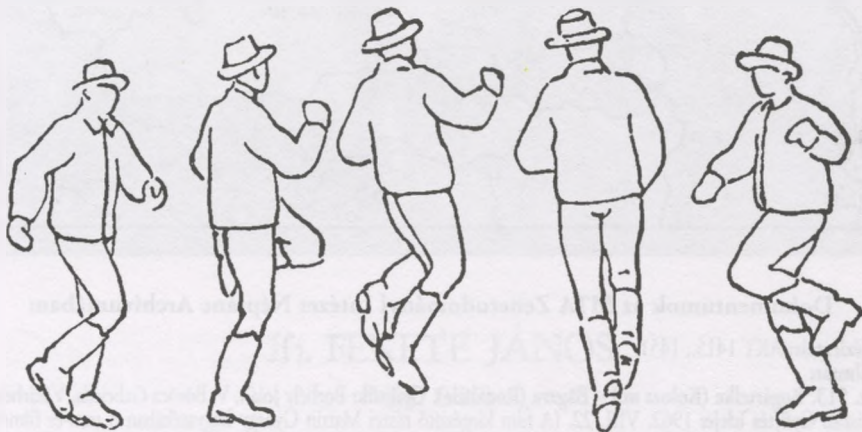
Ft. 688. 7. Legényes. Táncolta: ifj. Fekete János.

Ft. 688. 9. Legényes. Táncolták: id. Fekete János 'Poncsa' (sz. 1909) és ifj. Fekete János 'Poncsa' (1927).

Ft. 688. 11. Lassú és szapora. Táncolták: 3 pár, köztük ifj. Fekete János 'Poncsa' és Varga Katalin.

Ft. 690. Bogártelke (Kolozs m.) A felvétel helye: Türe (Kolozs m.) – Községháza udvarán. **Gyűjtők:** Kallós Zoltán, Martin György, Tótszegi Károly. **Gyűjtés ideje:** 1969. IV. 13. **Hangzóanyag:** Mgt. 2031 (jk. 171.), AP 7655–56., **Táncfotótár:** 23 726–727, 23 729–731 és ugyanott 1969. VI. 1. **Gyűjtők:** Kallós Zoltán, Martin György, Emil Petruțiu, Sztanó Pál, Adrian Vicol. **Hangzóanyag:** Mgt. 1418 (jk. 204.), AP 7763–64. **Táncfotótár:** 25 106.

Ft. 690. 26a. Legényes. ifj. Fekete János. **Táncírástár:** Tit 357.

Legényes

Borbély Jolán felvétele, 1969.

MTA ZTI Néptánc Archivum Fotótára: Tf. 23 727.